

4) долучення молоді до створення лялькових традиційних форм, осмислення символічної значущості зв'язків між поколіннями через лялькові клаптикові форми будуть формувати бажання зберегти лялькових берегинь для своїх дітей та онуків. Так лялька-мотанка стає символом Родинного дерева. Вибір традиційних цінностей нашою молоддю буде виховувати її у дусі патріотизму, розуміння цінності життя, значущості жінки-матері як берегині вітального середовища людського буття.

Кентавр етнофутуризму торує шлях етнічного ренесансу України у мистецькому форматі та виводить на шлях євроінтеграції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колчева Э.М. *Этнофутуризм как явление культуры: монография [Электронный ресурс] // Э.М. Колчева; Марийский гос. ун-т. – Йошкар-Ола, 2008. – 164 с. – Режим доступа: <http://window.edu.ru/resource/497/66497> - Загл. с экрана.*
2. Найден О.С. *Українська народна лялька / О.С. Найден – К.: ВД «Стилос», 2007. – 240 с.*
3. Бердник Г. *Народна лялька-мотанка – оберег наших душ [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://sumno.com/article/narodna-lyalka-motanka-oberig-nashyh-dush/>*
4. Розенберг Н.А., Плеханова Е.О. *Этнофутуризм и этническая идентификация в искусстве России конца XIX-начала XXI века [Электронный ресурс] / Н.А. Розенберг, Е.О. Плеханова // Современные трансформации российской культуры. – М.: Наука, 2009. – С. 281-302. – Режим доступа: <http://e-dejavu.ru/e/Etnofuturism.html> - Загл. с экрана.*

*Ірина Свйонтєк
(Івано-Франківськ, Україна)*

ЕТНОДИЗАЙН У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ ТА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Ключові слова: автентика, узорі, вишивки, етнічні регіони, Україна, альбоми, каталоги, музеї, колекціонери, села, фестивалі, типажі, етнодизайн.

Вступна частина. Короткий огляд раніше опублікованих робіт у цій галузі.

ВИШИВКИ УКРАЇНИ:

1. Кара-Васильєва Т. **УКРАЇНСЬКА ВИШИВКА** : [Образотворчий матеріал] : альбом / Тетяна Кара-Васильєва. – К.: Мистецтво, 1993. – 284 с.: іл. – [Зауваження: В альбомі подано по кілька зразків найкращих узорів автентичних вишивок сорочок та рушників з етнорегіонів України].

2. Орел Л. **УКРАЇНСЬКІ РУШНИКИ** (історико-культурологічне дослідження) : [Образотворчий матеріал] : альбом / Лідія Орел. – Львів: Кальварія, 2003. – 232 с.: іл. – [В альбомі подано по кілька зразків найкращих узорів автентичних вишивок із різних етнічних регіонів України. Є мапа етнічних регіонів України та розділ – «Мова рушників»].

3. Захарчук-Чугай Р. **УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ВИШИВКА**. Західні області УРСР (регіон, у якому сформувались своєрідні художні традиції вишивки, що розвинулись на основі давньоруської культури, в процесах взаємовпливів і взаємозв'язків з мистецтвом інших народів) / Раїса Захарчук-Чугай. – К.: Наукова Думка, 1988. – 192 с.: іл. – [Зауваження: подано по кілька зразків найкращих узорів автентичних вишивок західних областей України, подано місцеві назви багатьох узорів вишивок тощо].

4. Захарчук-Чугай Р. **УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ВИШИВКА** : [Образотворчий матеріал] : альбом / Раїса Захарчук-Чугай. – Львів: АБЕРС, 2008. – 72 с.: іл. –

[**Зауваження:** узори вишивок та їх фрагменти різних регіонів України, які збережені в США і передані в дар Україні].

5. Селівачов М. ЛЕКСИКОН УКРАЇНСЬКОЇ ОРНАМЕНТИКИ / Михайло Селівачов. – К.: Аспект-Поліграф, 2005. – 400 с. Глава 1. Орнаментика тканин, килимарство (с. 30-52), вишивання (49-68). – [Зауваження: Подано мапу України поділену на 21 ІСТОРИКО-ЕТНОКУЛЬТУРНІ ПІДРЕГІОНИ: Берестейщина, Бойківщина, Брацлавщина, Буджак, Галицька Волинь, Галицьке Поділля, Гуцульщина, Донбас, Запоріжжя, Лемківщина, Марамарощина, Опілля, Переяславщина, Північне Приазов'я, Підлісся (Підляшшя), Покуття, Пряшівщина, Сокальщина, Уманщина, Холмщина, Хотинщина, Яворівщина (Розточчя)].

6. Мошинська О. КНИГА УКРАЇНСЬКИХ ВИШИВОК / Оксана Мошинська. – Cleveland, Ohio, USA : Chwyli Dnistra, 1980. – 56 с.

7. Moshinsky by О. ВИШИВКИ УКРАЇНИ. EMBROIDERIES FROM UKRAINE. Series I, Tables 1–24. – Українське видавництво Тараса Барана. [Зауваження: Подано вишивки областей – Київ, Станіславів, Волинь, Чернівці, Львів, Закарпаття, Полісся, Вінниця, Тернопіль, Полтава, Гуцульщина, Яворівщина, Бойківщина, Городенка, Наддніпрянина].

8. Красицька І. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ВИШИВКИ / І. Красицька, упорядник та художник. – К.: Державне видавництво Образотворчого мистецтва і музичної літератури, 1960. – 18 таблиць. – [Зауваження: Подано на таблицях вишивки: Київщини, Полтавщини та Чернігівщини, Вінниччини та Хмельниччини, Волинські, Львівські, Станіславівські, Тернопільські, Чернівецькі та Закарпатські].

Серія І-3: ВИШИВКИ КАРПАТ: ГУЦУЛЬЩИНИ, БОЙКІВАЩИНИ, ЛЕМКІВЩИНИ

Серія 1. УЗОРИ ГУЦУЛЬСЬКИХ ВИШИВОК КАРПАТ

1.1. «Вишивки Карпат». Галицька Гуцульщина: Івано-Франківщина.

1.2. «Вишивки Карпат». Буковинська Гуцульщина: Чернівецьчина та Румунія.

1.3. «Вишивки Карпат». Закарпатська Гуцульщина: Ужгородський район.

9. Свйонтек І. ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту : [Образотворчий матеріал] : альбом 1 / Ірина Свйонтек. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2011. – 324 с.: іл.

10. Свйонтек І. ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту : [Образотворчий матеріал] : альбом 2 / І. Свйонтек. – Івано-Франківськ : Народне мистецтво, 2005. – 286 с.: іл.

11. Свйонтек І. ВИШИВКИ ГУЦУЛЬЩИНИ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту : [Образотворчий матеріал] : альбом 3 / Ірина Свйонтек. – Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2008. – 288 с.: іл.

12. Свйонтек І. ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту : навч. посіб. : [Образотворчий матеріал] : альбом 4. Астральний (зоряний) орнамент / Ірина Свйонтек. – Л.: Апріорі, 2016. – 320 с.: іл. – [Проходить ВЕРСТКА альбому].

13. Смольський Г. Космацькі вставки : [Образотворчий матеріал] : альбом / Григорій Смольський. – Львів: Дизайн-Студія «Папуга», 2013. – 90 с.: іл.

14. Свйонтек І. ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту : [Образотворчий матеріал] : альбом 5, кн. 1 : Космацькі вишивки Косівщини / Ірина Свйонтек. – Л.: Апріорі, 2014. – 232 с.: іл.

15. Свйонтек І. ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту : навч. посіб. : [Образотворчий матеріал] : альбом 5, кн. 2 : Космацькі вишивки Косівщини / Ірина Свйонтек. – Л.: Апріорі, 2015. – 264 с.: іл.

16. Свйонтек І. ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту : навч. посіб. : [Образотворчий матеріал] : альбом 6 / Ірина Свйонтек. – Л.: Апріорі, 2017. – 240 с.: іл. – [Підготовано МАКЕТ альбому до верстки].

17. Сороханюк Є. ГУЦУЛЬЩИНА В НИЗИНЦІ : [Образотворчий матеріал] : альбом / Євдокія Сороханюк. – Пенкостен, Н.Дж., США, 2002. – 284 с. – [Зауваження: Сороханюк Євдокія, проста селянка-гуцулка з Верховинського району Івано-Франківської області, яка після війни опинилась у США; зуміла зібрати усі узори вишивок свої та від переселенців і створити альбом. Нею керувало бажання зберегти на віки те, що могло пропасти].

18. ГУЦУЛЬСЬКА ВИШИВКА з колекції Коломийського Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського : [Образотворчий матеріал] : альбом / Загальна редакція Олени Никорак. – К.: Родовід, 2010. – 200 с.: іл.

19. Шандро М. ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ / Мирослава Шандро. – Сучава: Лідана. Румунія; Чернівці: Букрек. Україна, 2005. – 88с. 2010. – 160 с.: іл.

2.1. УЗОРИ БОЙКІВСЬКИХ ВИШИВОК КАРПАТ

2.1. «Вишивки Карпат». Східна Бойківщина: Івано-Франківщина.

2.2. «Вишивки Карпат». Центральна Бойківщина: Львівщина.

2.3. «Вишивки Карпат». Західна Бойківщина: Закарпаття, колишня. Дрогобицька область (тепер Дрогобицький р-н. Львівської обл., Польща).

20. Петречко Д. ВИШИВАНІ СКАРБИ БОЙКІВЩИНИ. Західний регіон. / Дарія Петречко. – Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС, 2012. – 88 с.: іл. – [Зауваження: Інженер Дарія Петречко, родом з українських Карпат Дрогобицьчини, частину сіл карпатських після війни віддали Польщі. Туга за своїм краєм застала відтворити вишивки свого села, родини].

21. Петречко Д. ВИШИВАНІ СКАРБИ. СХІДНА БОЙКІВЩИНА / Дарія Петречко. – Дніпропетровськ: АРТ-ПРЕС, 2015. – 100 с.: іл.

22. Свйонтек І. ВИШИВКИ СХІДНОЇ БОЙКІВЩИНИ : навч. посіб. : [Образотворчий матеріал] : альбом 1 / Ірина Свйонтек. – Л.: Апріорі, 2017-2018. – 240 с.: іл. – [Зауваження: Підготовано МАКЕТ альбому до видання].

Серія 3. УЗОРИ ЛЕМКІВСЬКИХ ВИШИВОК КАРПАТ

3.1. «Вишивки Карпат». Лемківщина: Закарпаття.

3.2. «Вишивки Карпат». Лемківщина: (кілька карпатських сіл на території Словаччини; пошук автентичних вишивок від виселених лемків із території Карпат, які відійшли до Словаччини).

Серія 4-5: УЗОРИ ВИШИВОК ПРИКАРПАТТЯ: ПОКУТТЯ, ОПІЛЛЯ

Серія 4. УЗОРИ ПОКУТСЬКИХ ВИШИВОК ПРИКАРПАТТЯ

4.1 «Вишивки Прикарпаття». Покуття: Івано-Франківщина, Тернопільщина (кілька сіл).

23. Свйонтек І. ПОКУТСЬКІ ВИШИВКИ ПРИКАРПАТТЯ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту : [Образотворчий матеріал] : альбом 1 / Ірина Свйонтек. – Л.: Апріорі, 2013. – 260 с.: іл.

24. Свйонтек І. ПОКУТСЬКІ ВИШИВКИ ПРИКАРПАТТЯ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту : навч. посіб. : [Образотворчий матеріал] : альбом 2. / Ірина Свйонтек. – Л.: Апріорі, 2016. – 320 с.: іл. – [Зауваження: проходить ВЕРСТКА альбому для публікації].

25. Свйонтек І. ПОКУТСЬКІ ВИШИВКИ ПРИКАРПАТТЯ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту : навч. посіб. : [Образотворчий матеріал] : альбом 3 : Низинкові узори Покуття. / Ірина Свйонтек. – Л.: Апріорі, 2017. – 260 с.: іл. – [Зауваження: підготовано МАКЕТ альбому].

Серія 5. УЗОРИ ОПІЛЬСЬКИХ ВИШИВОК ПРИКАРПАТТЯ

5.1. «Вишивки Прикарпаття». Східне Опілля: Івано-Франківщина.

5.2. «Вишивки Прикарпаття». Західне Опілля: Львівщина.

5.3. «Вишивки Прикарпаття». Північне Опілля: Тернопільщина.

5.2. «Вишивки Прикарпаття». Яворівщина: Львівщина.

5.4. «Вишивки Прикарпаття». Сокальщина: Львівщина.

26. Свйонтек І. ВИШИВКИ СХІДНОГО ОПІЛЛЯ. Мистецтво геометричного орнаменту і колориту : навч. посіб. : [Образотворчий матеріал] : альбом 1. / Ірина Свйонтек. – Л.: Апріорі, 2016-2017. – 286 с.: іл. – [Зауваження: Підготовано МАКЕТ альбому до верстки].

Серія 6. УЗОРИ ВИШИВОК ЛЬВІВЩИНИ

27. Кравчук Л. УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ВИШИВКИ. Львівська область. Колекція Львівського українського державного музею етнографії та народного промислу АН України, Львівського державного музею українського мистецтва і етнографії та Стрийського історико-краєзнавчого музею. / Л. Кравчук. – К., 1961 р. – 40 таблиць. – [Подано типи узорів усіх районів Львівської області (кінця ХІХ ст. – до 1940 р.), але не враховано поділу на етнічні регіони Львівщини: Бойківщина центральна, Опілля Західне, Сокальщина, Яворівщина].

28. Возняк О. ВИШИВКИ РОДИННОГО КРАЮ. ХОДОРІВЩИНИ / Ольга Возняк. – Дрогобич : Коло, 2005. – 68 с.: іл.

Серія 7. УЗОРИ ВИШИВОК ЗАКАРПАТТЯ

29. Маковський С.К. НАРОДНОЕ ИСКУССТВО ПОДКАРПАТСКОЙ РУСИ / С. Маковский. – Прага : Пламя, 1925. – 156 с.: іл.– [Мета автора була науко-педагогічна – зібрати музейний матеріал для дальнішого систематичного вивчення домашніх ремесл..., бажання популяризувати кращі зразки сільських мистецтв і викликати в широких колах інтерес до народу, який проніс через віки поневолення традицію своїх узорів і побутових навиків. «Національний костюм – надійний захист від духовного розчинення в іноплеменній стихії». «Вірність одягу предків» сприяє збереженню українства. Подано зразки узорів вишивок ХVІІІ-ХІХ ст. Гуцульщини, Бойківщини у техніці низинки, хрестика; деколи подано місцеві назви узорів. ПЕРЕВИДАТИ].

Серія 8. ВИШИВКИ ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ

30. Кольбенгаєр Є. «ВЗОРИ ВИШИВОК ДОМАШНЬОГО ПРОМИСЛУ НА БУКОВИНІ» : [Образотворчий матеріал] : / Інженер Еріх Кольбергаєр зібрав, нарисовав і обробив. Чернівці: від 1902 до 1912. – [Взори вишивок систематизовано по повітах та громадах; їх подано у вигляді рапортів на 74 таблицях. Більшість узорів мали місцеві назви. Книга була видана за кошти міністерства публічних робіт та буковинського краєвого сойму. Майор жандармерії нарисовав мапу Буковини і жандармерія допомагала в усіх його поїздках. Інтелігенція, товариші, селяни допомагали йому в пошуках узорів вишивок. Приймали гостинно і кожна жінка радо відкривала свою скриню, щоби предложити Е. Кольбенгаєру виробу свої «артистичної праці іглою». ПЕРЕВИДАТИ оригінал, без жодних скорочень].

Саме книга Е. Кольбенгаєра наштовхнула мене на те, щоб вивчати узори вишивок по етнічних регіонах Івано-Франківщини, користуватись мапою, дізнаватись про їх місцеві назви, чим і займаюсь 45 років.

Минуло 100 років від початку ХХ ст. до початку ХХІ ст. і ніхто з науковців етнографів не видав подібної книги, маючи такий чудовий зразок для вивчення вишивок по областях, районах, селах! А були такі можливості майже до кінця ХХ ст., коли старші жінки знали місцеві назви узорів вишивок, ходили до церкви у традиційному одязі. В ХХІ ст. є прекрасні умови для вивчення узорів вишивок – транспортне сполучення, фотоапаратура, комп'ютери, сканери, принтери, видавництва тощо, лише було би бажання!

Серія 9. УЗОРИ ВИШИВОК ПОДІЛЛЯ

9.1. «Вишивки Буковинського Поділля»: Чернівеччина, Заставнівський р-н.

9.2. «Вишивки Західного Поділля»: Тернопільщина, Борщівський р-н.

9.3. «Вишивки Центрального Поділля»: Хмельниччина.

9.4. «Вишивки Східного Поділля»: Вінниччина.

9.5. «Вишивки Південного Поділля»: Одещина.

31. Видано узори вишивок Хмельниччини, необхідно їх знайти і ПЕРЕВИДАТИ!
32. Булгакова-Ситник Л., Лозинський Т. ЖІНОЧА СОРОЧКА БОРЩІВСЬКО-ЗАСТАВНІВСЬКОГО ПРИДНІСТРОВ'Я : [Образотворчий матеріал] : / Людмила Булгакова-Ситник, Тарас Лозинський. – Серія: «Українське народне мистецтво». – Львів: Інститут колекціонерства українських мистецьких пам'яток при НТШ, 2013. – 236 с. – [С. 189–311. «Вишивки Буковинського Поділля»: Заставнівський район Чернівецької області; – С. 32–188. «Вишивки Західного Поділля»: Борщівський район Тернопільської області].
33. Покусінський Л., Покусінська О. БОРЩІВСЬКА НАРОДНА СОРОЧКА. Колекція Борщівського краєзнавчого музею : [Образотворчий матеріал] : альбом / Людмила Покусінська, Олексій Покусінський. – К.: Новий друк, 2012. – 368 с.: іл.
34. Булгакова-Ситник Л. БОРЩІВСЬКІ СОРОЧКИ з колекції Віри Матковської / Людмила Булгакова-Ситник. – Львів: Видавничий дім «Укрпол», 2008. – 256 с.: іл. – (Серія: «Вишивки Західного Поділля»: Тернопільщина).
35. Причепій Є., Причепій Т. ВИШИВКА СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ : [Образотворчий матеріал] : / Євген Причепій, Тетяна Причепій. – К.: Родовід, 2007. – 344 с.: іл.

Серія 10. УЗОРИ ВИШИВОК ХОЛМЩИНИ

10. *«Вишивки Холмщини»: Польща, переселенці на Україні.*

Серія 11. УЗОРИ ВИШИВОК ВОЛИНИ

36. Косач-Драгоманова О. УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ОРНАМЕНТ. Вишивки, тканини, писанки / Випуск VIII / Ольга Косач-Драгоманова (Олена Пчілка) збирала і систематизувала. – Київ : 1876. Перевидано – Ковель : Ковельська міська друкарня, 2010. – 36с.: 33 іл.

Серія 12. УЗОРИ ВИШИВОК УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ (ПОЛІССЯ – АРЕАЛ КОЛИШНЬОЇ ПРАБАТЬКІВЩИНИ СЛАВ'ЯН)

12.1. *«Вишивки Полісся»: Підляшшя»: Польща, переселенці на Україні.*

12.2. *«Вишивки Волинського Полісся»: Рівненщина в т.ч.;*

12.3. *«Вишивки Житомирського Полісся»;*

12.4. *«Вишивки Чернігівського Полісся»: Київщина;*

12.5. *«Вишивки Полісся»: Сумщина (частково);*

12.6. *«Вишивки Чернігівського Полісся».*

37. Литвинова Л. РУССКИЕ НАРОДНЫЕ УЗОРИ : [Образотворчий матеріал] : /Випуск 1. Малорусские узоры. Черниговской и Полтавской губ. – К.: 1977.

38. Литвинова Л. ЮЖНО-РУССКИЙ НАРОДНИЙ ОРНАМЕНТ : [Образотворчий матеріал] : /Випуск 1. Черниговская губ. Глуховской уезд – К.: 1878. – 32 с.: ил. – [Узори вишивок подано на 16 аркушах замальовок із 142 зразками орнаментів].

39. Литвинова Л. ЮЖНО-РУССКИЙ НАРОДНИЙ ОРНАМЕНТ : [Образотворчий матеріал] : /Випуск 2. Черниговская губ. (уезды: Конотопский, Кролевецкий, Новгород-Сиверский и Стародубский). – Харьков, 1902. – 38 с.: ил. – [Подано узори вишивок на 20 аркушах замальовок із 127 зразками орнаментів, назви мотивів та географічні пункти їхнього побутування].

40. Зайченко В. ВИШИВКА КОЗАЦЬКОЇ СТАРШИНИ XVII – XVIII століть. Каталог колекції Чернігівського обласного історичного музею ім. В.В. Тарнавського / Віра Зайченко. – К.: Родовід, 2001. – 200 с.: іл.

41. Зайченко В. ВИШИВКА ЧЕРНІГІВЩИНИ : [Образотворчий матеріал] : / Віра Зайченко. – К.: Родовід, 2010. – 208 с.: іл.

42. Захарчук-Чугай Р. Народне декоративне мистецтво українського Полісся. ВИШИВКИ ЧЕРНОБИЛЬЩИНИ / Раїса Захарчук-Чугай. – Львів : Афіша, 2007. – 111-148 с.: іл. – (Серія «Вишивки Чернігівського Полісся»).

Серія 15. УЗОРИ ВИШИВОК ПОЛТАВЩИНИ

43. Кара-Васильєва Т. ПОЛТАВСЬКА НАРОДНА ВИШИВКА / Тетяна Кара-Васильєва. – К.: Наукова думка, 1983. – 136 с. – [Зауваження: орнаментальні мотиви поділено на рослинні, рослинно-геометричні та геометричні].

44. Титаренко В. ВИШИВАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО ПОЛТАВЩИНИ : навч. посіб. : [Образотворчий матеріал] : альбом 1. / Валентина Титаренко. – К.: Родовід, 2016. – 500 с.: іл.

Серія 16. УЗОРИ ВИШИВОК СЕРЕДНЬОГО ПОДНІПРОВ'Я

16.1. «Вишивки Середнього Подніпров'я»: Київщина (частково).

16.2. «Вишивки Середнього Подніпров'я»: Житомищина (частково).

16.3. «Вишивки Середнього Подніпров'я»: Черкащина.

16.4. «Вишивки Середнього Подніпров'я»: Кіровоградщина (частково).

Серія 17. УЗОРИ ВИШИВОК НИЖНЬОГО ПОДНІПРОВ'Я

17.1. «Вишивки Нижнього Подніпров'я»: Кіровоградщина (частково).

17.2. «Вишивки Нижнього Подніпров'я»: Дніпропетровщина (частково).

17.3. «Вишивки Нижнього Подніпров'я»: Миколаївщина.

17.4. «Вишивки Нижнього Подніпров'я»: Запоріжжя (частково).

Серія 18. УЗОРИ ВИШИВОК СЛОБОЖАНЩИНИ

18.1. «Вишивки Слобожанщини»: Харківщина.

18.2. «Вишивки Слобожанщини»: Сумщина (частково).

18.3. «Вишивки Слобожанщини»: Луганщина.

18.4. «Вишивки Слобожанщини»: Донеччина (частково).

Серія 19. УЗОРИ ВИШИВОК ПІВДНЯ УКРАЇНИ

19.1. «Вишивки Півдня України»: Одещина.

19.2. «Вишивки Півдня України»: Буджак.

19.3. «Вишивки Таврії та Приазов'я»: Херсонщина.

19.4. «Вишивки Таврії та Приазов'я»: Запоріжжя.

19.5. «Вишивки Таврії та Приазов'я»: Донеччина (частково).

Серія 20. УЗОРИ ВИШИВОК КРИМУ

Серія 21. УКРАЇНСЬКІ УЗОРИ ВИШИВОК КУБАНИ

Я спеціально подала перелік опублікованих видань про автентичні вишивки на фоні етнічних регіонів і областей України. Курсивом позначила регіони та області, узорі вишивок яких зовсім не вивчені, або вивчені та підготовані до видання, але ще не опубліковані. Багато областей до тепер не мають альбомів з вишивками, хоч у кожній області є краєзнавчий музей, який має вишивки кінця ХІХ - початку ХХ ст. Це не повага до України, до своєї області, до своїх предків, які створили ці узорі і зуміли зберегти їх до ХХІ ст.!

А може винен ГОЛОДОМОР на півдні і сході України 30-х років ХХ ст., який знищив мільйони українців із їх етнокультурною?

ШЛЯХИ ВІДРОДЖЕННЯ АВТЕНТИЧНИХ ВИШИВОК ЕТНІЧНИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

1. МУЗЕЇ. Необхідно науковим працівникам музеїв видавати каталоги узорів вишивок із систематизацією їх по районах з точки зору етнічних регіонів; необхідно фінансувати музеї для того, щоб вони мали кошти на закупівлю унікальних автентичних вишивок та видання альбомів; необхідно будувати краєзнавчі музеї по класичному зразку, де б були поверхи для етнічних регіонів, для експозицій та для навчальних кімнат.

2. ПРИВАТНІ КОЛЕКЦІОНЕРИ. Розшукувати колекціонерів; навчати їх як правильно збирати вишивки, фотографувати кожен узор, як паспортизувати вишивки для того, щоб в майбутньому вони мали музейну цінність; радити колекціонерам готувати матеріали старовини до видання каталогів своїх колекцій, зокрема автентичних вишивок; сприяти державі у створенню приватних музеїв

імені колекціонерів для збереження їх колекцій на Україні.

3. СЕЛА. Їхати в села для пошуку вишивальниць, які мають великі колекції розводів вишивок, які зберігають з покоління в покоління з давніми узорами автентичних вишивок і пошуку давніх фотографій; фотографувати типажі селян у традиційному одязі та вишитих сорочках на фоні їхнього доквілля; їхати в села на храмові свята, де селяни одягають традиційний одяг; їхати в села на традиційні весілля, коли молоді і дружки одягнені по-давньому; їхати в села на свята Івана Купала, на гаївки, коли молодь коло церкви після Великодня гуляють у традиційному одязі довкола церкви; їхати на ювілейні свята сіл і міст і фотографувати узори давніх вишивок;

Викладачі вишивки повинні пропонувати студентам, які походять з сіл, приносити традиційний одяг і старі фотографії своїх предків для копіювання їх та фотографування студентів, як типажів у цьому одязі.

4. ФОЛЬКЛОРНО-ЕТНОГРАФІЧНІ ФЕСТИВАЛІ. В обласних та районних відділеннях культури на початку кожного року дізнаватись, коли і де в області будуть відбуватися фольклорно-етнографічні фестивалі чи інші етнокультурні заходи; відвідувати кожен фестиваль для фотографування і паспортизації автентичних вишивок і типажів (учасників фольклорно-етнографічних колективів), які повинні бути одягненими у традиційний одяг, що відповідає назві етноregionу, наприклад: Гуцульський, Бойківський, Лемківський, Покутський, Опільський, Подільський, Поліський тощо; під час фестивалів можна побачити виставки народних вишивок і традиційного одягу в палатках з підписом села району в якому відбувається фестиваль; під час фестивалів приватні колекціонери роблять виставки автентичних вишивок кінця ХІХ - початку ХХ ст.

Викладачам вишивки брати своїх студентів, яких розмістити на різних площадках, де проходять різні дійства, щоб вони фотографували кожен автентичну вишивку та паспортизували їх. Це буде матеріал, для створення матеріальної бази з фотографій узорів автентичних вишивок для курсових, дипломних робіт, для макетування розділів майбутніх мистецьких альбомів про узори вишивок свого краю.

5. «ПАРАДИ ВИШИВАНОК». Новостворена мода на популяризацію вишивок – це фарс. Частіше люди одягнені у сорочки, які відповідають духу глобалізації, а не традиційності. Я раджу організувати «Паради вишивок» на центральній вулиці обласного міста 18 травня, на День музеїв, де б кожен район етнічного regionу прислав своїх представників у традиційному одязі з різних сіл, районів, областей. Так, як це роблять в Італії та південній Америці.

На цих парадах необхідно, щоб наукові працівники музеїв одягнули молодих хлопців і дівчат у найкращий традиційний одяг із музейних фондів і теж приймали участь у таких парадах вишиванок.

Варто, щоб у «Параді вишиванок» приймали активну участь учасники Всеукраїнського фольклорно-етнографічного фестивалю «Родослав».

6. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ ЦЕНТРИ КУЛЬТУРИ ТА ТУРИЗМУ ОБЛАСТЕЙ, наукові працівники яких вишукують керівників фольклорно-етнографічних колективів області; готують колективи до виступів, оцінюють звітні концерти фольклорних колективів області. В НМЦКтаГ демонструють фрагменти традиційних весіль, вечорниць, «Розколяди», виставки вишивок та інших предметів старовини приватних колекціонерів.

7. ВІДДІЛЕННЯ ЕТНОПЕДАГОГІКИ при Обласних інститутах післядипломної педагогічної освіти, викладачі яких організують лекції, виставки, для педагогів області по вивченню вишивок, звичаїв. Слухачі готують доповіді по етнографії.

8. ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ «АВТЕНТИКА» (м. Київ). Голова ГО – журналістка, поетеса, вишивальниця Інна Залізник, яка зуміла згуртувати довкола себе ентузіастів, котрі хочуть вивчати узори автентичних вишивок, котрі є часто

колекціонерами вишивок. І. Залізнюк, проводить поїздки з однодумцями по усіх областях України; мають в планах готувати мистецькі альбоми з узорами автентичних вишивок по областях, відтворювати автентичні вишивки для сучасного одягу та інтер'єру, ведуть гуртки по вивченню узорів вишивок. Голова ГО «Автентика» в 2015 р. створила журнал «Автентична Україна».

9. **НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ.** Необхідно розшукати у сховищах дисертації на тему вивчення узорів автентичних вишивок і підготувати до видання мистецькі альбоми з використанням матеріалів дисертацій; необхідно перевидавати усі стародавні видання узорів вишивок початку кінця XIX - початку XX ст.; необхідно на уроках вишивки вивчати лише автентичні вишивки своєї області. На основі вивчених узорів створювати етнодизайнерські роботи для захисту курсових, дипломних робіт, а викладачі їх повинні готувати до видання мистецькі альбоми із узорами вишивок області. Необхідно розпочати в Інститутах мистецтв макетування та видання на Україні журналів «ЕТНОМОДА УКРАЇНИ» по етнічних регіонах, які потрібні для керівників фольклорно-етнографічних колективів, для ательє ЕТНОМОДИ та для модниць України тощо.

10. **МЕЦЕНАТИ.** Меценати повинні фінансувати видання альбомів з узорами вишивок. Необхідно, накінець, у 2016 р. Верховною Радою прийняти «Закон про меценатство» за сприяння Міністра Культури.

Висновки. Лише на базі усіх узорів автентичних вишивок України можна буде створити **ЕТНОДИЗАЙН У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ**, а народознавці, етнографи та історики зможуть краще, глибше вивчити Україну. Систематизоване вивчення вишивок дозволить вичерпати усі узори вишивок України з різних джерел.

Необхідно, щоб наукові працівники закладів вищої освіти України переключились на вивчення узорів автентичних вишивок України та видавали мистецькі альбоми серійно, за етнічними регіонами України чи за областями, як це роблю я; щоб студенти та етнодизайнери мали зразки узорів вишивок для їх національного відродження та європейської інтеграції !!!

**ПРЕЗЕНТАЦІЯ АЛЬБОМІВ 5.1, 5.2:
«КОСМАЦЬКІ ВИШИВКИ КОСІВЩИНИ».
ІЗ СЕРІЇ «ГУЦУЛЬСЬКІ ВИШИВКИ КАРПАТ.
МИСТЕЦТВО ГЕОМЕРИЧНОГО ОРНАМЕНТУ І КОЛОРИТУ»**

Короткий огляд раніше опублікованих робіт у цій галузі

(див. на с. 3 та на моніторі кн. 2, с. 254-255).

МЕТА ПРЕЗЕНТАЦІЇ

Показати на ілюстраціях узори автентичних вишивок Космача, які вважаються *«Довбушевими»*, тобто дуже давніми; космачан у традиційному одязі під час храмових свят і традиційних весіль; інтер'єр церков Космача, які оздоблені узорами космацьких вишивок, а також схему побудови альбому.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Вишивки Космача вивчаю 45 років (1970-2015).

Вперше познайомила з узорами вишивок с. Космач із сторінок альбома, виданого редактором Іваном Тиктором у Львові в 30-роках XX ст., але там не було місцевих назв узорів (кн. 1, с. 23).

Вперше приїхала до Космача 12.07.1970 р. на Петра – Храмове свято села. Була вражена тим, що усі космачачи під церквою та у церкві були одягнені по-космацькі, тобто у традиційний одяг села та вишиті сорочки і так дотепер.

Мене запросили вперше на традиційне космацьке весілля в 70-х роках XX ст., коли молода, перед виходом з хати, на колінах перед мамою, голосила, промовляючи усі можливі безпеки, які її можуть чекати після покидання нею материнської

домівки.

Ночувала неодноразово у космачан, ходила з дітьми на деякі присілки. Дізнавалась про місцеві назви узорів, перемальовувала їх, фотографувала автентичні вишивки та космачан у їх традиційному одязі, паспортизувала усе.

Джерелами узорів космацьких автентичних вишивок були:

1. Фонди Івано-Франківського обласного краєзнавчого музею;
2. Фонди Коломийського Національного музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Йосафата Кобринського.
3. Фонди Львівського національного музею ім. Андрея Шептицького.
4. колекції вишивок Івана Тиктора, Григорія Смольського, Лук'яна Никорака, Дмитра Пожоджука, Гафії Чорної, Михайла Дідишина, Петра Арсенича, Володимира Гуцуляка з Снятина тощо.
5. Храмові свята села на Петра (12 липня).
6. Свято на яблучний Спас (19 серпня).
7. Хресний хід на Чесного Хреста у Космачі (27 вересня).
8. Традиційні весілля у с. Космач.
9. Ювілейне свято – 600-річчя Космача.
10. Приватні поїздки в село Космач.
11. Свято «Писанки» у Космачі та в м. Коломия (див. кн. 2, с. 232).
12. Фестиваль «Великдень у Космачі».
13. Фестиваль «Лудинє» у м. Косів.
14. Фестиваль «Етномузики» у с. Шешори Косівського району.
15. Гуцульські фольклорно-етнографічні фестивалі (див. кн.1, с. 35, 142;).
16. Учасники оркестру народних інструментів села Космач.
17. Космацькі церкви, як музей-пантеон народних вишивок села через мудрість місцевого священика, який попросив селян, щоб церкві дарували предмети інтер'єру вишиті лише космацькими узорами, нитками ДМС і на гарному полотні. Люди з любов'ю це роблять до тепер. Церква оздоблена двома наборами вишитих речей – хоругв, рушників, скатертин, серветок, доріжок, порт'єр, накидок тощо.

Про місцеві назви космацьких узорів дізналася ще й з публікацій художника Григорія Смольського, навіть тих, які тепер уже не побутують у селі, тому що Г. Смольський почав вивчення вишивок Космача ще з 1925 р.

2-у книгу 5-го альбома *«Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту реклами як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (протокол № 2 від 14.02.2012 р.)»*.

Рецензенти:

- Є.А. Антонович, професор, завідувач кафедри етнодизайну і дизайну реклами, ректор Інституту реклами (м. Київ).
- Р.В. Захарчук-Чугай, доктор мистецтвознавства, професор, старший науковий працівник Інституту Народознавства Національної академії наук України (м. Львів).
- М. Селівачов, доктор мистецтвознавства, професор, академік АН Вищої школи України (м. Київ).

Тому наприкінці 2-ї книги 5-го альбома подано «Методичні поради для студентів Інститутів мистецтв».

Як завжди, подаю мапу Косівського району на с. 9 (кн.1) та мапу присілків Космача на с. 8 (кн. 1).

Через зміст вірша журналіста Дмитра Пожоджука до 2-ї книги 5-го альбому я подала ще й **мапу України з її етнічними регіонами**.

На 11-16 сторінках першої книги п'ятого альбома про «Космацькі вишивки Косівщини» вирішила подати фотографії типажів **шести локальних осередків**

унікальних вишивок Косівської Гуцульщини у традиційному одязі, на шести таблицях, а саме: традиційний одяг сіл Старі Кути (див. с. 11), Рожен (див. с. 12), Вербовець (див. с. 13), Пістинь (див. с. 14), Яворів, Соколівка, Річка (див. с. 15), Космач (див. с. 16).

Вишивки сіл Пістинь, Шешори, Прокурава (осередок 4) вже опубліковані в перших двох альбомах про «Гуцульські вишивки Карпат».

Вишивки с. Космач (осередок 6) опубліковані у двох книгах 5-го альбому про «Гуцульські вишивки Карпат».

Інші вище перечислені локальні осередки вишивок сіл Старі Кути та ін. (1, 2, 3, 5) чекають на підготовку до видання наступних альбомів про «Гуцульські вишивки Карпат».

В описовій частині альбому подано: перелік місцевих назв узорів, кольорів ниток і №№ ниток ДМС, якими заповнила розводи узорів вишивок.

Узори космацьких вишивок подано на **с. 28-209** (кн.1) та **с. 10-247** (кн. 2).

Узори вишивок у альбомі подала в такій **послідовності**: вишивки жіночих, чоловічих і дитячих сорочок. Ввела рубрики: аксесуари, інтер'єр, етнودизайн на сучасних жіночих і чоловічих сорочках, географія орнаменту.

Кожен узір супроводжується фотографіями узорів автентичних вишивок до відповідного узору та типажами космачан у сорочках з такими ж узорами, які подані на таблиці. Таблиці та фотографії типажів і автентичних вишивок пронумеровано та паспортизовано з вказівкою на джерела.

У музеях мені вдалось відшукати давні нагрудники чоловічих сорочок, які тепер уже не зустрічаються, та відтворити їх до таблиць.

Наприкінці 2-ї книги 5-го альбому подано фотографії:

- з моїх поїздок у с. Космач: на Петра – Храмове свято; на фольклорно-етнографічні фестивалі у смт Верховина та м. Рахів Закарпатської області; на обряд традиційних космацьких весіль, кортеж **«княгині»**, яка з друзками їде на конях до церкви;

- мої виставки відтворених узорів космацьких вишивок і типажів космачан у Києві та Івано-Франківському обласному краєзнавчому музеї;

- подано перші обкладинки моїх шести опублікованих альбомів із серії «Гуцульські вишивки Карпат» і «Покутські вишивки Прикарпаття».

У **змісті** подано кольорові **рапорти** усіх узорів космацьких вишивок із написом їх місцевих назв.

На **форзаці** подано всі узори вишивок с. Космач (у двох книгах різні).

ВИСНОВКИ (РЕЗЮМЕ)

У двох книгах 5-го альбому, подано **241 таблиці** з розводами узорів вишивок та **835** авторських **фотографій** автентичних вишивок і типажів космачан у традиційному одязі з відповідними до таблиць узорами вишивок на сорочках.

Акцентовано увагу на місцеві назви узорів вишивок Космача. Подано місцеві назви кольорів ниток у порівнянні до міжнародної шкали ДМС.

До кожного узору подано багато фотографій автентичних вишивок з фондів музеїв і приватних колекцій, з Космача і авторських фотографій типажів космачан, що дає змогу побачити зміни орнаментів: класичних – наприкінці XIX ст. та в першій половині XX ст.; збіднілих кольорами та якістю ниток – в другій половині XX ст.; удосконалених на початку XXI ст. з переходом від уставкових жіночих сорочок до вишитих рукавів, оздоблених білими мережками. Але автентичний узір залишився стабільним.